

вимагає від педагога постійно зростаючого рівня компетенції в галузі інформаційних комп'ютерних технологій. З'являється необхідність підвищення кваліфікації викладачів мов у рамках спеціалізованих курсів.

Та незважаючи на складнощі, існуючі причини, які уповільнюють темп розвитку, комп'ютерна лінгводидактика розвивається дуже динамічно, і зараз вона стоїть на порозі нового етапу – переходу від описово-теоретичного характеру можливостей інформаційних технологій до практичного масового використання у викладанні мов.

Джерела та література

1. Бадер В.І. Електронна лінгводидактика: стан і перспективи / В.І. Бадер // Освіта та педагогічна наука. – 2012. – № 2 (151). – С. 34–43.
2. Гарцов А.Д. Формирование электронных дисциплин – новые приоритеты педагогики электронного века / А.Д. Гарцов // Современные исследования социальных проблем. – 2010. – № 3 (03). – С. 12–16.
3. Златів Л.М. Комп'ютерна лінгводидактика у викладанні мовознавчих дисциплін для студентів-філологів [Електронний ресурс] / Л.М. Златів – Режим доступу: www.lp.edu.ua.
4. Ломтева Т.Н. Социальный заказ и становление компьютерной лингводидактики как область научного знания / Т.Н. Ломтева, Е.А. Головки // Вестник Ставропольского гос. ун-та. – 2009. – № 60. – С. 5–9.
5. Пиотровская К.Р. Современная компьютерная лингводидактика / К.Р. Пиотровская // Научно-техническая информация. Сер. 2. Информационные процессы и системы. – М., 1991. – № 4. – 33 с.
6. Потапова Р.К. Новые информационные технологии и лингвистика : учеб. пособие / Р.К. Потапова. – 4-е изд., стереотип. – М. : КомКнига, 2005. – 368 с.

Людмила Дерев'янюк
м. Полтава

ДИФЕРЕНЦІЙНІ ПАРАМЕТРИ ПРИЙМНИКОВО-ІМЕННИКОВИХ ТЕМПОРАТИВІВ ІЗ СЕМАНТИКОЮ ОЗНАЧЕНОЇ ЧАСОВОЇ ТРИВАЛОСТІ В ТЕКСТІ СУЧАСНОГО ДОКУМЕНТА

З-поміж мовних засобів, задіяних в оформленні тексту документа, важливу роль відіграють прийменниково-іменникові темпоративи, що репрезентують семантику означеної тривалості дії. Під означеністю дії розуміємо її актуалізацію й детермінованість, чітку окресленість у просторово-часовому континуумі [3, с. 86]. Семантику означеної тривалості в рамках категорії одночасності маніфестують темпоративи п'ятикомпонентної парадигми **prep протягом + Ngen – prep упродовж (впродовж) + Ngen – prep упродовж (впродовж) + Ngen –за час + Ngen – prep за період + Ngen**. Вони позначають відрізок часу, повністю охоплений дією з експліцитною вказівкою на протяжність, тривалість дії в межах часового періоду. О. С. Мельничук назвав власне-темпоральний прийменник **протягом** виразником значення часової тривалості [2, с. 166]. Він регулярно вступає в семантико-синтаксичні зв'язки з іменниками часової семантики, що є назвами конкретних темпоральних вимірів (*година, день, доба, тиждень,*

декада, місяць, квартал, рік, вік, століття, тисячоліття), пір року, місяців, частин доби. Темпоративи **prep протягом + Ngen** є типовими для мови ділових паперів, напр.: *Протягом звітнього періоду навчальне навантаження виконано в повному обсязі* (Звіт).

Темпоратив **prep упродовж (впродовж) + Ngen**, як і синтаксема **prep протягом + Ngen**, містить указівку на тривалість дії в жорстко або відносно жорстко лімітованих часових рамках, напр.: *Упродовж тижня (з 17 по 24 жовтня 2016 року) здійснити прибирання території, прилеглої до університету* (Розпорядження).

Як підтверджує фактичний матеріал, з-поміж двох аналізованих структур вищу функційну активність виявляє синтаксема **prep протягом + Ngen**. Це, на наш погляд, зумовлено тим, що прийменник **протягом** реалізує тільки часове значення, на відміну від прийменника **упродовж (впродовж)**, який первісно репрезентував локативну семантику (*упродовж столу, впродовж вулиці*), а в процесі розвитку мови набув темпорального значення. З. І. Іваненко небезпідставно зауважує, що прийменник **упродовж (впродовж)** „у часовій функції почав використовуватись ... тільки в ХХ столітті» [1, с. 56]. Словник українських прийменників не фіксує прийменника **упродовж (впродовж)**. У ньому подано прийменник **уподовж (вподовж)** [4, с. 375], який у складі темпоратива **prep уподовж (вподовж) + Ngen**, крім просторової (*вподовж стіни*), виражає ще й часову семантику, номінуючи термін виконання дії з експліцитною вказівкою на її тривалість, протяжність, напр.: *Ці завдання вирішувалися „отцями церкви», видатними богословами, що жили і творили вподовж III-VIII ст.* (Вернигора Л.). Однак у мові ділових паперів нами не було виявлено функціонування такого прийменника.

Власне-темпоральна моносемантика прийменника **протягом** у структурі темпоратива **prep протягом + Ngen** дає підстави вважати його домінантою в низці корелятивів **prep протягом + Ngen – prep упродовж (впродовж) + Ngen – prep уподовж (вподовж) + Ngen**, а також визнати її найвищу продуктивність у текстах сучасних документів і стильову поліфункційність.

Синтаксеми **prep за час + Ngen – prep за період + Ngen** реалізують семантику означеної часової тривалості. Вони називають проміжок часу, цілком охоплений дією. Однак темпоратив **prep за період + Ngen** фіксує тривалість дії в чітко окреслених межах, на відміну від структури **prep за час + Ngen**, яка виражає цю семантику узагальнено, пор.: *За період навчання Кравченко В. І. зарекомендував себе як добросовісний, чесний, старанний та ввічливий студент* (Характеристика) і *За час практики було проведено шість залікових уроків і два виховних заходи* (Звіт).

Прийменникові еквіваленти **за час, за період** містять у своєму складі темпоральні лексеми, завдяки яким синтаксеми **prep за час + Ngen – prep за період + Ngen** репрезентують додаткові диференційні ознаки. Лексема **час** наділена найзагальнішим темпоральним значенням, тоді як лексична одиниця **період** навіть поза контекстом містить вказівку на певні часові рамки. Така власне-темпоральна семантика прийменникових одиниць уможлиблює їхнє поєднання тільки з іменниками, що не є часоназвами, як-

от: розмова, відсутність, господарювання, навчання, перевірка, правління, практика, хвороба й ін.

Отже, прийменниково-іменникові темпоративи **prep протягом + Ngen – prep упродовж (впродовж) + Ngen – prep уподовж (вподовж) + Ngen – за час + Ngen – prep за період + Ngen** – реалізатори семантики означеної часової тривалості є продуктивними засобами оформлення темпоральної семантики в мові ділових паперів. Вони наділені специфічними семантичними відтінками, які слід урахувувати під час укладання текстів документів.

Джерела та література

1. Іваненко З. І. Прийменникові конструкції часу в сучасній українській мові : [посіб. для студентів] / З. І. Іваненко. – Черкаси, 1967. – Ч. 1. – 61 с.
2. Мельничук О. С. Історичний розвиток функцій і складу прийменників в українській мові / О. С. Мельничук // Слов'янське мовознавство. – К., 1961. – Вип. 3. – С. 124–194.
3. Romaniuk Switlana. Структура категорії темпоральності в сучасній українській мові : [монографія] / Switlana Romaniuk. – Warszawa, 2012. – 235 с.
4. Словник українських прийменників. Сучасна українська мова : [1705 прийменників] / А. П. Загнітко, І. Г. Данилюк, Г. В. Ситар, І. А. Щукіна. – Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2007. – 416 с.

**Лілія Гарщенко
м. Полтава**

БІНАРНІ ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ТЕРМІНОСИСТЕМИ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Однією з ознак стійкого стану будь-якої науки є формування власної терміносистеми як системи термінів, закріплених за певними поняттями. Система термінів передає систему наукових понять, які є наслідком тривалого попереднього розвитку цієї галузі й необхідною умовою подальшого її прогресу. Формування терміносистеми документознавства відбувалося поступово, у результаті осмислення й теоретичного віддзеркалення практики роботи з документами – їхнього створення, оброблення, зберігання та використання.

Аналітичний термін, як і кожна мовна одиниця, має свою схему побудови й конкретне семантичне наповнення. За типом структури аналітичні терміни поділяються на прості й складні. Услід за граматистами простими словосполученнями вважаємо поєднання двох повнозначних слів на основі підрядного прислівного синтаксичного зв'язку (узгодження, керування, прилягання й кореляція), а до складних відносимо словосполучення, що мають три і більше компонентів.

Аналіз складених термінів терміносистеми документознавства з огляду на специфіку їхньої структури сприяв виявленню значної переваги двокомпонентних номінацій (бінарних термінів). Ономасіологічним базисом у спеціальних найменуваннях є ядерний компонент, виражений іменником у називному відмінку, а ономасіологічна ознака конкретизує його значення. За